

Кобзова Світлана
аспірант кафедри туризму
та готельного господарства
Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕГІОНАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТСЬКОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто регіональний компонент змісту професійної туристської освіти, виявлено змістовну основу та принципи формування регіонального компоненту професійної туристської освіти на Луганщині.

Ключові слова: *зміст професійної туристської освіти, регіональний компонент змісту освіти.*

В статье рассмотрен региональный компонент содержания профессионального туристского образования, выявлены содержательная основа и принципы формирования регионального компонента профессионального туристского образования на Луганщине.

Ключевые слова: *содержание профессионального туристского образования, региональный компонент содержания образования.*

The regional component of the tourism professional education content is considered in the article, basis and principles of regional component of the tourism professional education in Luhansk region are identified.

Key words: *content of the tourism professional education, the regional component of education content.*

Кадрове забезпечення є однією з найважливіших проблем розвитку галузі туризму в Україні. У Законі України «Про туризм», Державній програмі розвитку туризму на 2002–2010 рр. та інших нормативних документах з

питань розвитку туризму зазначалося, що подальший розвиток туристичної індустрії в Україні гальмується, зокрема, недостатньою забезпеченістю туристичної сфери високо кваліфікованими фахівцями.

На сьогоднішній день відбувається структурна перебудова економіки України, і реалізація комплексу рекреаційно-туристських послуг повинна виступити одним з найперспективніших напрямків розвитку ринкових відносин. Однак існує суттєва проблема невідповідності рівня професійної підготовки фахівців сфери туризму потребам вітчизняного ринку туристичного бізнесу. Відсутність професійно підготовлених кадрів значною мірою перешкоджає та уповільнює розвиток туристської галузі в регіонах. Вищі навчальні заклади України щорічно випускають значну кількість фахівців для сфери туризму, однак вони виявляються не здатними вирішити проблеми, що постали перед вітчизняним туристським бізнесом. На нашу думку, значною мірою це відбувалося через: невідповідність змісту туристської освіти потребам країни і зокрема окремо узятих регіонів; перевагу теоретичної складової туристської освіти над практичною, недостатній обсяг годин, що відводяться на варіативну частину підготовки майбутніх фахівців сфери туризму; недосконалі стандарти туристської освіти, застарілі освітньо-професійні характеристики та освітньо-професійні програми підготовки фахівців сфери туризму; відсутність державної концепції підготовки працівників туристичної галузі; нестачу заходів щодо удосконалення і подальшого розвитку системи туристської освіти.

Мета цієї статті полягає у тому, щоб проаналізувати регіональний компонент змісту професійної туристської освіти.

Російськими науковцями проблема професійної підготовки фахівців у галузі туризму в регіональному освітньому просторі розглядалася досить детально. Доказом цього можуть слугувати праці Т. Горячової, Л. Макарової та Е. Павлової [4; 9; 10]. А от проведене дослідження вітчизняних літературних джерел підтверджує факт відсутності ґрунтовних праць, присвячених проблемам розвитку туристичної освіти в регіональних умовах. Окремі публікації з цього напрямку належать Л. Волик, у яких автор обґрунтовує значення регіонального компоненту в системі професійної підготовки викладачів у сфері туризму. Питаннями сучасного розвитку системи вищої освіти Східноукраїнського регіону детально займалися В. Курило та С. Савченко, а от наукових праць, присвячених професійній підготовці фахівців сфери туризму в умовах Луганської області нами виявлено не було.

Зміст професійної туристської освіти як наукової проблеми детально

розкритий у працях Д. Єрмілової, І. Зоріна, О. Зоріна, В. Квартального, Л. Кнодель, Н. Табунової, В. Федорченко, В. Цибуха.

Результати проведених авторами досліджень свідчать, що основними складовими змісту туристської освіти доцільно визначити: 1) поглиблене знайомство з науковими основами та технологією обраного виду діяльності; 2) формування відповідних практичних вмінь та навичок; 3) формування психологічних, моральних якостей у майбутнього фахівця сфери туризму; 4) характеристики навчального процесу (доступність, достовірність, творче ставлення до професії, тощо); 5) наявність обов'язкових теоретичних фахових дисциплін у навчальному плані; 6) розгляд навчальної практики як методології оволодіння майбутньою професією [6].

Однак на сьогоднішній день зміст туристської освіти на регіональному рівні не відповідає потребам суспільства, що підтверджують існуючі протиріччя:

- між потребою у кваліфікованих фахівцях туристичної галузі, здатних до роботи в регіональних умовах, а також посиленням вимог до якості підготовки фахівців у галузі туризму та існуючим рівнем готовності студентів до професійної діяльності;

- між розширенням можливості у навчальних закладів формувати регіональний компонент змісту професійної освіти в галузі туризму та недостатньою теоретичною розробленістю означеного компоненту;

- між потенційною можливістю за допомогою застосування регіонального компоненту вплинути на процес формування професійно значущих якостей та недостатньо розробленими організаційно-педагогічними умовами підготовки майбутніх фахівців сфери туризму.

Проведений українською дослідницею Л. Кнодель аналіз сучасного стану розвитку технологій професійної підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах ВТО, структури, змісту і педагогічних технологій навчання бакалавра, магістра та доктора філософії за 95 напрямками у 22 провідних ВНЗ 11 країн світу (Велика Британія, Іспанія, Франція, Греція, Туреччина, США, Росія, Іран, Китай, Австралія та Нова Зеландія) підтвердив той факт, що система підготовки фахівців туристичної сфери повинна ґрунтуватися на нових пріоритетах і принципах сучасної професійної освіти з використанням загальних закономірностей і врахуванням місцевих особливостей тих регіонів, для яких готують фахівців [6, с. 26]. Отже, у контексті вивчення сучасного стану професійної підготовки фахівців сфери туризму у межах конкретного регіону, необхідно враховувати регіональний компонент змісту туристської освіти.

Зміст регіонального компоненту професійної туристської освіти

розглядався у працях як зарубіжних так і вітчизняних авторів. Зацікавленість викликають праці російських фахівців А. Барсегян, Т. Горячової, Є. Керпельман, Ю. Сорокіна, Є. Шешегової [2; 3; 5; 11; 12], що присвячені поглибленому вивченню окресленого питання. Для зазначених дисертацій характерним є розгляд у першому розділі питань стосовно природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсів, особливостей розвитку туризму у конкретних регіонах Росії, а у другому – регіонального компоненту професійної туристської освіти.

У працях М. Ахмедової, С. Косян, Н. Яковлевої детально розглядалися різні аспекти розробки та застосування регіонального компоненту освіти у професійній підготовці фахівців туристичної галузі [1; 7; 13]. З точки зору наукового обґрунтування основ проектування змісту національно-регіонального компоненту загальнопрофесійної підготовки фахівця з туризму, визначення педагогічних умов і засобів його реалізації, найціннішим для нас виявилось дослідження С. Косян на тему «Проектування змісту національно-регіонального компоненту загальнопрофесійної підготовки фахівця з туризму». У ході проведеного дослідження авторкою були виявлені психолого-педагогічні фактори відбору змісту національно-регіонального компоненту, до яких віднесені соціально та особистісно орієнтовані цілі освіти, регіональна модель діяльності, що описується кваліфікаційними характеристиками, і професійно значимі особисті якості фахівця з туризму, які виступають дидактичним підґрунтям для конструювання змісту національно-регіонального компоненту загальнопрофесійної підготовки фахівця з туризму. Також була сформована дидактична система принципів проектування змісту національно-регіонального компоненту (загальних, дидактичних та методичних). На їхній основі була створена модель дидактичної системи проектування змісту регіонального компоненту, згідно якої відбувається відбір та структурування змісту національно-регіонального компоненту загально професійної підготовки фахівця з туризму. Розроблений зміст національно-регіонального компоненту був представлений у праці дисциплінарним курсом «Туристська регіоналістика» [7].

Розробка регіонального компоненту змісту освіти була визначена як одна з найбільш актуальних проблем педагогічної думки на Луганщині [8, с. 396]. На рівні цілей вищої школи роль змісту регіонального компоненту туристської освіти полягає у сформованості ряду інваріантних функцій інтелектуальної діяльності фахівця з туризму: інформаційної (збір та опрацювання інформації), аналітико-синтезуючої, проектувальної (створення нового туристичного маршруту), моделюючої (розробка регіональних моделей діяльності), саморефлексії на основі засвоєння навчального регіонального

матеріалу, тощо [7].

Процес формування регіонального компоненту змісту професійної туристської освіти відбувається через розробку змісту варіативної частини навчальних планів вищих навчальних закладів. Проведений аналіз навчальних планів, за якими вчать студенти спеціальності «Туризм» у ЛНУ імені Тараса Шевченка, дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день регіональний компонент змісту туристської освіти представлений наступними дисциплінами: «Історія та історико-краєзнавчі об'єкти м. Луганська», «Туристське краєзнавство», «Управління розвитком регіонального туризму». Окремі питання, що пов'язані з розвитком регіонального туризму, розкриваються на заняттях з таких предметів як «Туристичні ресурси України» та «Основи екскурсійної діяльності».

Такі дисципліни як «Туристичні ресурси України», «Основи екскурсійної діяльності», «Історія та історико-краєзнавчі об'єкти м. Луганська» викладаються в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка вже не перший рік. Тому, використовуючи їх під час підготовки фахівців туристичної галузі до роботи в умовах регіону, потрібно орієнтуватися на нові технології навчання та практики, спираючись на які, викладачі зможуть найбільш повно розкрити потенціал студентів, побачити їхні здібності та заохотити до навчання. Однак результати проведеного з першого по п'ятий курс тестування студентів свідчать про недостатній рівень знань щодо рекреаційних ресурсів Луганської області.

У цьому контексті з метою підвищення рівня готовності студентів до роботи в регіональних умовах нами було запропоновано увести до навчального плану підготовки фахівців сфери туризму спецкурс «Проектування регіональних туристичних маршрутів», який враховує не лише передачу інформації про розвиток туризму в регіоні та механізм проектування маршрутів, а й формує на його основі світоглядні позиції майбутніх фахівців сфери туризму, сприяє їхньому творчому розвитку.

Таким чином, ми поділяємо позицію Н. Яковлевої та вважаємо, що основними принципами формування регіонального компоненту змісту туристської освіти слід визначити принцип територіальної цілісності регіону, принцип історизму регіону та краєзнавчий принцип, а туристську спеціалізацію регіону необхідно розглядати як змістовну основу регіонального компоненту змісту професійної туристської освіти.

На нашу думку, значна перевага теоретичного компоненту туристської освіти над практичним та недостатній обсяг годин, що відводяться на

варіативну частину підготовки майбутніх фахівців сфери туризму стають серйозним недоліком у підготовці фахівців туристської галузі на регіональному рівні. Вводити регіональний компонент у зміст професійної підготовки фахівців сфери туризму необхідно вже з перших курсів навчання, а отже, таким чином починати формувати у студентів стійкий інтерес до вивчення туристичних ресурсів регіону, його історії, традицій, звичаїв та професійно-практичну мотивацію до використання отриманих знань.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробці методик застосування регіонального туристського матеріалу під час професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, використання яких дозволить сформувавши нову генерацію фахівців, здатних працювати в умовах будь-якого регіону країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахмедова М.М. Педагогические условия реализации регионального компонента в профессиональной подготовке студентов туристского вуза : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Ахмедова Марина Михайловна. – Сходня, 2000. – 133 с.
2. Барсегян А.В. Содержание регионального компонента дополнительного образования туристско-краеведческого профиля : На примере Республики Армения : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Барсегян Арmine Вааговна. – Сходня, 2004. – 137 с.
3. Горячева Т.К. Профессиональная подготовка менеджеров туризма средствами природного рекреационного потенциала региона : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Горячева Тамара Константиновна. – Сходня, 1999. – 227 с.
4. Горячева Т.К. Развитие региональной системы профессиональной подготовки туристских кадров в открытой образовательной среде : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Горячева Тамара Константиновна. – М., 2007. – 410 с.
5. Керпельман Е.Л. Природное наследие региона как средство профессиональной подготовки менеджеров экологического туризма : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Керпельман Ефим Львович. – М., 2002. – 210 с.
6. Кнодель Л.В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристичної організації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика проф. освіти» / Л.В. Кнодель. – Тернопіль, 2007. – 41 с.
7. Косян С.Б. Проектирование содержания национально-регионального компонента общепрофессиональной подготовки специалиста по туризму : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Косян Светлана Борисовна. –

- Волгоград, 2008. – 225 с.
8. Курило В.С. Освіта та педагогічна думка Східноукраїнського регіону у ХХ столітті : [монографія] / В.С. Курило. – Луганськ : ЛДПУ, 2000. – 460 с.
 9. Макарова Л.С. Подготовка специалистов историко-краеведческого профиля для сферы туризма в региональной системе образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Макарова Любовь Семеновна. – Сходня, 2000. – 176 с.
 10. Павлова Э.Н. Профессиональная подготовка кадров для региональной сферы туристской деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Павлова Элла Николаевна. – М., 2000. – 189 с.
 11. Сорокин Ю.В. Педагогические условия организации профессиональной подготовки менеджеров сферы туризма средствами регионального природно-рекреационного потенциала : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Сорокин Юрий Владимирович. – М., 2003. – 237 с.
 12. Шешегова Е.В. Содержание регионального компонента в многоуровневой системе профессионального туристского образования : На примере Красноярского края : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Шешегова Елена Валентиновна. – Сходня, 2002. – 147 с.
 13. Яковлева Н.А. Формирование национально-регионального компонента содержания профессионального образования по туризму : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Яковлева Наталья Анатольевна. – М., 2002. – 243 с.